

Utlåtande 2002:45 RIV (Dnr 948/00)

Förbättring av undervisningen i grundskolor och gymnasier om följderna av kolonialismen och dess människosyn

Motion av Christer Öhgren m fl (mp) (2000:44)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att anse motion 2000:44 av Christer Öhgren m fl (mp) besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Jan Björklund anför följande.

Ärendet

Christer Öhgren m fl (mp) har i motion 2000:44, *bilaga 2*, föreslagit att utöka undervisningen i grundskola och gymnasium om kolonialismen och dess människosyn, att se över undervisningen om kolonialismen så att den blir en viktig del av skolundervisningen och att se över läromedlen.

Remisser

Motionen har remitterats till utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna i Spånga-Tensta, Maria-Gamla Stan och Älvsjö för yttrande.

Utbildningsnämnden anser att redan idag finns tillräckliga resurser för undervisningen inom ämnesområdet, varför nämnden inte anser att några ytterligare insatser erfordras för närvarande.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att de tre förslag som motionen utmynnar i lämnas utan vidare åtgärd.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd föreslår kommunfullmäktige att avslå motionen.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att Stockholms skolplan och de nationella kursplanerna i de samhällsorienterande ämnena och ämnet historia räcker som anvisningar till grundskolans lärare för att undervisningen också ska innehålla vad motionärerna framhåller.

Mina synpunkter

Motionärerna anser att undervisningen om följderna av kolonialismens människosyn bör utökas. Det är statsmakterna som genom kursplaner och timplaner reglerar ämnena i grund- och gymnasieskolan. Historia borde vara ett av skolans främsta bildningsämnen. Socialdemokratisk skolpolitik har under en rad av år prioriterat ned historieämnet. En gymnasieelev läser idag väsentligt mindre historia än vad elevens föräldrar gjorde på 1960-talet. Sedan 1950-talet har ämnets tid i grundskolan minskat med 50 procent. Historieämnet är centralt för att belysa kolonialismens konsekvenser. Bristfälliga historiekunskaper är en viktig orsak till det ökade stöd som nykommunistiska och nynazistiska rörelser har idag.

1900-talet har präglats av två omänskliga politiska system; nazismen i Tyskland på 1930 och 40-talen samt kommunismen i de forna öststaterna, Kina och Kambodja m fl stater. Dessa regimer har präglats av intolerans mot oliktankande, brist på respekt för mänskliga fri- och rättigheter och hänsynslöshet mot den egna befolkningen. För att dessa grymheter aldrig mer ska upprepas krävs att den uppväxande generationen görs medveten om de fasansfulla brott mot mänskligheten som begicks i dessa stater. Bra exempel för att stärka denna medvetenhet är bland annat den kompetensutveckling som har erbjudits stadens historielärare avseende olika ismers brott mot mänskligheten, samt den upplysningskampanj som regeringen initierade rörande nazismens brott mot mänskligheten. Kompetensutvecklingen och upplysningskampanjen är ett steg i rätt riktning, men för att komma till rätta med historielösheten krävs det att historieämnets ställning i den svenska skolan stärks. Kolonialismens konsekvenser och dess historiska händelseförlopp tas upp i ett flertal ämnen; samhällskunskap, geografi och historia. Den undervisning som bedrivs sker inom ramen för läro-, tim- och kursplaner. Läroboksförfattarna skall ha dessa styrdokument som utgångspunkt i sitt författande av läromedel.

Det är min bedömning att motionärernas förslag är tillgodosedda när det gäller undervisning om kolonialismen och dess konsekvenser. Jag känner

dock en oro över den tid som historielärarna har till förfogande för att belysa viktiga skeenden i vår historia.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Margareta Olofsson* (v) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

1. Motionen av Christer Öhgren m.fl. (mp) om Förbättring av undervisningen i grundskolor och gymnasier om följderna av kolonialismen och dess människosyn bifalles.
2. Därutöver anføres följande.

Fullmäktige har tidigare fattat beslut om ett studium ska göras i skolans undervisning av alla de ohyggliga brott som begåtts och dagligen begås i namnet av andra (än nazismen) ismer och religioner. I detta studium borde även kolonialismen ingå som ett naturligt inslag. Fullmäktiges beslut skiljer inte på och graderar inte brott som begås i olika ismers namn. Om föredragande borgarråd kunnat visa att även kolonialismen ingår i ismerkurserna hade denna motion inte behövt bifallas och behandlas av fullmäktige.

De avsnitt i nationella dokument som refereras till i utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande är vaga och kan tolkas väldigt olika. Undervisning om kolonialismen, dess konsekvenser och efterlevnad i form av nykolonialism är inte fastställt i dessa dokument. Det är upp till varje skola om de undervisar om detta eller inte. Dessutom är ökad kunskap om nationella och etniska minoriteter inte tillräckligt för att vaccinera barn och ungdomar mot främlingsfientlighet och kulturrasism. Lärare och skolor borde utöka sina insatser för att uppmuntra till eftertanke om varför vi människor delar upp varandra till exempel i nationella eller etniska grupper, vad det kan leda till och så vidare.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta

att anse motion 2000:44 av Christer Öhgren m fl (mp) besvarad med vad som anføres i detta utlåtande

Stockholm den 10 april 2002

På kommunstyrelsens vägnar:
CARL CEDERSCHIÖLD

Jan Björklund

Yvonne Modén

Reservation anfördes av *Margareta Olofsson* och *Iris Birath* (båda v) med hänvisning till reservationen av (v) i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av *Christopher Ödmann* (mp) enligt följande.

Om jag hade haft yrkanderätt hade jag föreslagit kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. bifalla motionen
2. i övrigt anförda följande.

Även om historien och historieböckerna fortfarande sägs skrivas av segrarna så borde skolans uppgift vara att ifrågasätta aktuella maktstrukturer, ismer och förtryck.

Det hade t.ex. varit bra om kommunismen diskuterats förutsättningslöst i svenska skolor under tidigt 1900-tal eller när den stod på höjdpunkten av sin makt. Det hade även varit viktigt att nazismen och fascismen diskuterats i skolorna på 20-30-talen. Att lära om historien är bra men att lära av historien är ännu viktigare. Detta anser vi borde vara skolans uppgift.

Fullmäktige har tidigare fattat beslut om att ett studium ska göras i skolans undervisning av alla de ohyggliga brott som begåtts och dagligen begås i namnet av olika ismer. Vi kan inte förstå varför inte kolonialismens människosyn och kolonialstaternas illgärningar samt deras roll i förhållande till brott mot mänskligheten ingår som ett naturligt inslag i detta beslut. Att föredragande borgarråd här svävar på målet är mycket oroande. Fullmäktiges beslut skiljer inte på och graderar inte brott som begås i olika ismers namn. Om borgarrådet inte anser att kolonialism med dess förgreningar till rasism och främlingsfientlighet ingår i fullmäktiges beslut är det kanske dags att besluta om ett särskilt projekt för detta.

Att hänvisa till nationella dokument är inte gångbart i det här fallet. Undervisning om kolonialismen, dess konsekvenser och efterlevnad i form av nykolonialism är inte fastställt i dessa dokument. Det är upp till varje skola om de undervisar om detta eller inte. Fullmäktiges beslut borde varit tydligt i att man önskar att även undervisning om kolonialism och nykolonialism prioriteras.

I kolonialismens och nykolonialism spår följer en rad företeelser som rasism, främlingsfientlighet och islamofobi. Nyimperialism i vår nya globalisering består huvudsakligen i att man utnyttjar länder som har det ekonomiskt sämre. Olika exempel på detta kan vara oljehandeln, dumpning av avfall och att ekonomin i sydamerikanska länder knyts till dollarn.

Det är inte bra att det fortfarande finns en rädsla för att sätta in olika händelser och ismer i ett större sammanhang som kan ge en helhetsbild av historiska skeenden. Skolans uppgift är också att lära ut civilduglighet och modet att protestera mot orättvisor och förtryck i dagens samhälle i dagens värld och vår egen tid. Utgångspunkten för undervisningen bör vara att eleverna lär sig att kritiskt värdera, ta ställning och argumentera för sina åsikter.

ÄRENDET

Christer Öhgren m fl (mp) har i motion 2000:44, *bilaga 2*, föreslagit att utöka undervisningen i grundskola och gymnasium om kolonialismen och dess människosyn, att se över undervisningen om kolonialismen så att den blir en viktig del av skolundervisningen och att se över läromedlen.

REMISSER

Motionen har remitterats till utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna i Spånga-Tensta, Maria-Gamla stan och Älvsjö för yttrande.

Utbildningsnämnden beslutade den 21 december 2000 följande

1. Förvaltningens synpunkter på motionen godkänns enligt tjänsteutlåtande 2000-11-28 att
2. Förvaltningens tjänsteutlåtande 2000-11-28 överlämnas till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av *Sabina Bossi* (mp) med instämmande av *Margareta Olofsson m.fl.* (v), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande av den 28 november 2000 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Motion nr 44 (dnr 412-948/00) av Christer Öhgren m fl (mp) behandlar de konsekvenser de anser kolonialismen haft inom en rad olika områden och varför undervisning inom ämnesområdet är så viktig. För att stärka ämnesområdets position i undervisningen ger de ett antal förslag till åtgärder, dessa presenteras nedan.

Motionärernas förslag

Följande föreslås Stockholms kommunalfullmäktige:

- ? Utökad undervisning i grundskola och gymnasium om kolonialismens människosyn och kolonialstaternas illgärningar samt deras roll i förhållande till mänskliga rättigheter
- ? Översyn av undervisningen om kolonialismen och urbefolkningarnas situation så att denna undervisning blir en naturlig och viktig del i skolundervisningen

- ? Översyn av läromedel så att undervisningen om ovanstående ämne utgör en väsentlig del av dessa.

Förvaltningens synpunkter

Kunskap om kolonialismen och dess konsekvenser är mycket viktig för att eleverna i dagens skola skall få möjlighet att förstå den värld de lever i. Det finns t ex fortfarande aktuella konflikter som har sina rötter i den koloniala världen. Även kolonialismens idévärld samt dess konsekvenser, vad gäller t ex människosyn, är central och viktig kunskap.

Ämnesområdet ingår som en viktig del av undervisningen i ett flertal ämnen; samhällskunskap, historia, religionskunskap, geografi m.m. Det framkommer genom styrdokumenterna för skolan där de mål skolan och eleverna skall uppnå. Här följer ett par exempel på detta:

Samhällskunskap på gymnasiet

Skolan skall i sin undervisning i samhällskunskap sträva efter att eleven

- ? utvecklar kunskap om och förståelse för olika grupper av nationella minoriteter
- ? utvecklar kunskaper om de mänskliga rättigheterna samt individens rättigheter och skyldigheter i samhället
- ? fördjupar sina kunskaper om och reflekterar över samarbete och konflikter i internationella relationer
- ? fördjupar sin förståelse av såväl det svenska som det internationella samhället i historisk belysning (SKOLFS 2000:7)

Historia på gymnasiet

Utbildningen i ämnet historia syftar till att både i det korta och i det långa perspektivet skapa sammanhang och bakgrund för individer och samhällen. Syftet är även att fördjupa förståelsen av skeenden och företeelser över tiden och i rummet, vare sig det gäller vardagsliv eller storpolitik. De historiska studierna skall också visa och klarlägga olika krafter som påverkar samhällen och människor. Ämnet syftar till att stimulera elevernas nyfikenhet och lust att vidga sin omvärld i en tidsdimension. Det ger perspektiv på den egna personen. Därmed stärks även den egna identiteten och insikten om det egna kulturarvet liksom om andras, inte minst nationella minoriteters, ursprung och kulturarv (SKOLFS 2000:6).

I och med att man i skolan idag jobbar mer ämnesövergripande underlättas tillägnandet av en helhetssyn inom ämnesområdet.

Vad gäller läromedlen så tar alla läromedelsförfattare sin utgångspunkt i de gällande styrdokumenterna. Läroböcker i samhällskunskap, historia och geografi innehåller därför avsnitt om kolonialismen och dess konsekvenser.

Det finns redan idag tillräckliga resurser för undervisningen inom ämnesområdet, varför förvaltningen inte anser att några ytterligare insatser erfordras för närvarande.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade den 14 december 2000 att godkänna förvaltningens yttrande över motionen.

Reservation anfördes av *Rebwar Hassan* (mp), bilaga 1.

Reservation anfördes av *Sirkka-Liisa Hedström m.fl.* (v), *Abdo Goriya, m.fl.* (s), bilaga 1.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 1 december 2000 har i huvudsak följande lydelse.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för barn- och ungdom i samråd med Sundbyskolans rektor. Synpunkter har inhämtats av fackliga företrädare vid möte med avdelningens samverkansgrupp den 8 december 2000.

Bilagor:

- ? Motion om förbättring av undervisningen i grundskolor och gymnasier om följderna av kolonialismen och dess människosyn
- ? Utdrag ur läroplan och kursplaner (*finns ej i ärendet*)

Förvaltningens synpunkter

Synpunkterna begränsar sig här till grundskoleområdet.

För hela grundskolans verksamhet gäller de styrdokument som riksdag och regering fattat beslut om: skollagen med timplaner, läroplan och kursplaner. Skolans värdegrund och uppdrag liksom allmänna mål- och riktlinjer läggs fast i läroplanen. Mål för de respektive ämnena återfinns i kursplanerna. Specifikt för Stockholm gäller därutöver den skolplan som kommunfullmäktige antagit.

Enligt förvaltningens uppfattning ger skrivningarna i främst läroplanen och kursplanerna för de samhällsorienterande ämnena klara anvisningar om att de frågor som motionen aktualiserar skall behandlas som ”en naturlig och viktig del i skolundervisningen”. (Se vidare bifogade textutdrag ur läroplan och kursplaner!)

Ytterst är det den enskilde lärarens uppgift och ansvar att i samverkan med eleverna bedriva undervisningen i enlighet med de angivna målen och fastställd timplanetid. I detta ligger också att välja lämpliga läromedel, vilket kan innebära allt ifrån traditionella läroböcker till nyhetsmedia och internet. Någon möjlighet att på

nella läroböcker till nyhetsmedia och internet. Någon möjlighet att på formell väg påverka läromedlens innehåll och utformning finns idag inte.

Dock finns det enligt förvaltningens uppfattning ett behov av att ständigt fördjupa och aktualisera kunskaperna hos skolans lärare inom de här aktuella ämnesområdena genom olika typer av fortbildning. En sådan fortbildningsinsats är den kurs som utbildningsförvaltningen genomför under våren 2001 under rubriken "Brott mot mänskligheten i olika ismers namn". Kursen riktar sig till lärare i stadens samtliga högstadieskolor och innehåller seminarier, litteraturstudier, kursplanearbete och en studieresa. Ett annat exempel är ett tvådagarsseminarium för lärare i åk 4-9 kring temat Förintelsen och samhällets värdegrund som regeringskansliet anordnar i december detta år. Ytterligare ett exempel är några seminarier som utbildningsförvaltningen arrangerar för skolans personal under hösten där de länder som f n dominerar flyktingmottagandet i Stockholm ställs i fokus. Vid föreläsningarna belyses ländernas historia, kultur, politik, demografi, dagsläge och framtid.

Med hänvisning till ovanstående är det förvaltningens uppfattning att de tre förslag som motionen utmynnar i lämnas utan vidare åtgärd.

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade den 21 december 2000 att överlämna och återropa förvaltningens tjänsteutlåtande.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 14 november 2000 har i huvudsak följande lydelse.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom utvecklingsavdelningen i samarbete med rektorerna för de fem barn- och ungdomsområdena.

Bakgrund

Motion i kommunfullmäktige (nr 44) av Christer Öhgren m.fl. (mp) har remitterats till bl.a. Älvsjö stadsdelsnämnd för yttrande.

Motionen handlar om förbättring av undervisningen i grundskolor och gymnasier vad gäller följderna av kolonialismen och dess människosyn.

Motionärerna anser att det är skamligt att förtiga de ohyggliga brott som begåtts och faktiskt fortfarande begås och föreslår att kommunfullmäktige;

- ? Utökar undervisningen i grundskola om kolonialismens människosyn och kolonialstaternas illgärningar samt deras roll i förhållande till brott mot mänskligheten.
- ? Utökar undervisningen om kolonialismen och urbefolkningarnas situation så att denna undervisning blir en naturlig och viktig del i skolundervisningen.
- ? Ser över läromedlen så att undervisningen om ovanstående ämne utgör en väsentlig del av dessa.

Stadsdelsförvaltningens synpunkter och förslag

Nedanstående utdrag ur skolplanen och de nationella kursplanerna bör enligt förvaltningens åsikt räcka som anvisningar till grundskolans lärare för att undervisningen också ska innehålla vad motionärerna vill framhålla i sin motion.

Stockholms skolplan

Den nya skolplanen *Ny kurs för Stockholms skolor* gäller för det kommunala skolväsendet och antogs av Stockholms kommunfullmäktige 2000-06-19.

I skolplanen kap 3.1 Grundläggande värden står;

”Skolans hela verksamhet ska teoretiskt och praktiskt förmedla grundläggande humanistiska och demokratiska värderingar. Skolan skall bistå föräldrarna med att få eleverna att förstå och respektera de normer, etiska och moraliska koder som gäller i vår sociala gemenskap. Tolerans och respekt för varandra skall prägla skolans vardag. Skolan skall vara värdenneutral. Skolan skall fostra, men inte överta hemmets ansvar.

För att skapa trygghet och trivsel i skolan måste verksamheten baseras på en god och väl förankrad värdegrund. I läroplanen härleds värdegrunden till den etik som förvaltas av kristen idétradition och västerländsk humanism. Med denna värdegrund som utgångspunkt skall elever, personal och föräldrar tillsammans medverka till att skolan blir präglad av tolerans, generositet, rättskänsla och ansvarstagande.

Skolan skall hjälpa elever att utveckla empati och respekt för andra människors lika värde.”

”Bildning är en förutsättning för att de humanistiska och demokratiska värderingarna skall ha en tillräcklig och långsiktig förankring. Gedigna kunskaper om de historiska skeden där humanismens och demokratins värden har utmanats är centrala för att grundlägga en vaksamhet hos upp-växande generationer mot odemokratiska tendenser och intolerans i framtiden.”

De nationella kursplanerna

I kursplanen för grundskolan i de samhällsorienterande ämnena står;

”Huvuduppgiften för de samhällsorienterande ämnena är att utveckla elevens kunskaper om människan och hennes verksamheter samt om förändringar i landskapet och i samhället på skilda platser och under skilda tider.”

”De samhällsorienterande ämnena behandlar människor, deras omvärld och livsbetingelser samt relationer dem emellan. Omvärldens och livsbetingelsernas betydelse för tänkande, självuppfattning, livskvalitet och framtidstro är en väsentlig aspekt. En annan är människans verksamhet och kulturella utveckling över tid som politisk, ekonomisk och kulturell varelse, som resursutnyttjare och som människa bland andra människor.”

”De samhällsorienterande ämnena lyfter fram makt- och konfliktperspektiv såväl i förfluten tid som nutid och betonar värdet av samtal och argumentation mellan företrädare för skilda åsikter. Den demokratiska värdegrunden utgör utgångspunkt för det svenska samhällets besluts- och rättssystem.”

”I det samhällsorienterande perspektivet ingår att orientera om olika uppfattningar, men klart ta ställning mot sådana som innebär kränkningar av andra människor.”

”Svensk lagstiftning om grundläggande fri- och rättigheter samt internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter, såsom FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och Barnkonventionen, skall uppmärksammas och ligga till grund för eftertanke och reflektion om gemenskap i nationellt och globalt perspektiv.”

”De samhällsorienterande ämnena bidrar till förståelse av hur människan har utnyttjat och utnyttjar jordens resurser och av villkoren för hennes liv och arbete i förfluten tid, i dag och i framtiden. Genom att beakta skeenden som passerat samt studera och värdera skeenden i nuet utvecklas elevens framtidsberedskap. I kunskapsområdet betonas lokala och globala fördelningsfrågor och ansvaret för att uppnå ett rättvis och fredlig världsordning. Strävanden som sker i omvärlden för att finna lösningar och nå balans beskrivs och diskuteras.”

I kursplanen för grundskolan i ämnet historia står;

”Historien har präglats av insatser och skeenden, konflikter och spänningar som påverkat utvecklingen i olika avseenden. I ämnet ryms en mångfasetterad bild av skeenden och händelser. I den bilden ingår de sociala, ekonomiska, tekniska och kulturella framstegen, men också konflikter, spänningar och maktförskjutningar inom och mellan länder. Detta gäller inte minst historiens mörka och destruktiva sidor i form av etniska, religiösa och politiska förföljelser. Vår tids historia med framsteg och fredssträvanden men också folkmord, såsom Förntelsen, revolutioner och krig hör till det som alla elever skall ha kunskaper om.”

”Varje tid betraktar företeelser i ljuset av den egna tidens erfarenheter, framtidsutsikter och förhållanden. Genom att bli medveten om vad som påverkat utvecklingen under skilda tidsepoker och om sambanden mellan olika faktorer utvecklas en beredskap inför framtiden. Förskjutningen i perspektiven sker ständigt och ämnet speglar dessa förskjutningar.”

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd beslutade den 19 december 2000 följande

1. Nämnden beslutar att avstyrka motionen.
2. Som svar på remissen till kommunstyrelsen överlämnar nämnden förvaltningens tjänsteutlåtande 2000-11-27.
3. Paragrafen förklaras omedelbart justerat.

Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 27 november 2000 har i huvudsak följande lydelse.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelning Barn och Ungdom.

Bakgrund

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd har fått motionen "Förbättring av undervisningen i Stockholms grundskolor och gymnasier om följderna av kolonialismen och dess människosyn" på remiss från Kommunstyrelsen. Då remissen skall vara besvarad senast den 31 december 2000, anhålles om omedelbar justering.

Motionen tar upp kolonialismen och dess påverkan på ursprungsbefolkningen. Motionens syfte är att kommunfullmäktige skall

- ? Utöka undervisningen i grundskola och gymnasium om kolonialismens människosyn och kolonialstaternas illgärningar samt deras roll i förhållande till brott mot mänskligheten.
- ? Se över undervisningen om kolonialismen och urbefolkningarnas situation så att denna undervisning blir en naturlig och viktig del i skolundervisningen.
- ? Se över läromedlen så att undervisningen om ovanstående ämne utgör en väsentlig del av dessa.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningens yttrande gäller endast grundskolan.

Förvaltningen anser att stadsdelsnämnden bör besluta att föreslå kommunfullmäktige avslå motionen. Det betyder inte att förvaltningen tar avstånd från sakinnehållet i motionen utan håller med om att det är viktiga frågor. Skälen till att förvaltningen anser att motionen skall avslås är:

1. Staten ställer upp målen för skolan, men det är skolan som bestämmer vägen fram till målen. Enligt förvaltningen bör Stockholms stad inte gå in och styra hur den enskilda skolan skall utforma sin undervisning, så att eleverna uppnår fastställda kunskapsmål för respektive ämne.
2. Grundskolan skall arbeta efter nationellt fastställd läroplan och kursplaner. Förvaltningen förutsätter att de gör det.
3. Kursplanerna anger vad alla elever bör lära sig inom respektive ämne. De anger den ram inom vilken material skall användas. De lämnar emellertid stort utrymme för lärare och elever att välja material och arbetsmetod.
4. I ämnet historias kursplan anges att eleverna skall ha kunskap om historiens mörka och destruktiva sidor i form av etniska, religiösa och politiska förföljelser. I skolans nya kursplaner från höstterminen 2000 har regeringen förtydligat att vår

tids historia måste innefatta kunskaper om både framsteg och fredssträvanden och folkmord, såsom Förintelsen, krig och revolutioner.

5. Stockholms stad skall enligt skolplanen sträva efter ”att öka de enskilda skolornas självständighet”. ”Utöver de nationella styrdokumentet och denna skolplan skall det ges så få politiska direktiv som möjligt till den enskilda skolan.”

RESERVATIONER M M

Utbildningsnämnden

Reservation av Sabina Bossi (mp) med instämmande av Margareta Olofsson m fl (v) är av följande lydelse.

Att nämnden skulle besluta följande.

1. Bifalla motionen.
2. Därutöver anföra följande.

Vi rekommenderar förvaltningen och nämndledamöter att till jul läsa Sven Lindqvists bok: Utrota varenda djävel. Även om tillspetsningar i boken kan kritiseras är resonemangen väldigt intressanta.

Fullmäktige beslutade 1998 att utforma ett särskilt projekt för undervisning av lärare och elever i stadens skolor. Syftet var att utöka och fördjupa kunskaperna om de fruktansvärda illgärningar som skedde i kommunismens namn, under framförallt Stalins tid. I samband med detta, folkpartiets initiativ, hävdade vi att behovet av ett särskilt projekt även gäller konsekvenserna av nazismen och kolonialismen. Vi menar också att det är framförallt nynazismen, högerextremistiska grupperingar, missnöjespartier på högerkanten etcetera som är det uppenbara hotet i vår samtid och för vår framtid. Projektet skulle enligt beslutet handla om samtliga -ismer men har kommit att handla om bara en. Det är konstigt att endast en ism anses behöva extra belysning men inte andra. På vilket sätt kan skolorna anses ha brustit gentemot läroplan och mål när det gäller kommunismundervisningen?

De avsnitt i nationella dokument som förvaltningen refererar till i tjänsteutlåtandet är vaga och kan tolkas väldigt olika. Undervisning om kolonialismen, dess konsekvenser och efterlevnad i form av nykolonialism är inte fastställt i dessa dokument. Det är upp till varje skola om de undervisar om detta eller inte. Dessutom är ökad kunskap om nationella och etniska minoriteter inte tillräckligt för att vaccinera barn och ungdomar mot främlingsfientlighet och kulturrasism. Lärare och skolor borde utöka sina insatser för att uppmuntra till eftertanke om varför vi människor delar upp varandra till exempel i nationella eller etniska grupper, vad det kan leda till och så vidare.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation av Rebwar Hassan (mp) är av följande lydelse.

Jag reserverar mig mot beslutet då jag yrkat att stadsdelsnämnden skulle besluta att

1. bifalla motionen
2. därutöver anföra följande

Som förvaltningen påpekar finns det behov av att ständigt fördjupa och aktualisera kunskaperna hos skolans lärare inom de aktuella ämnesområdena t ex genom fortbildning. Vi anser också att de insatser som genomförs t ex av utbildningsförvaltningen, är bra, men efterlyser i motionens anda, ytterligare djupare och bredare perspektiv.

Reservation av Sirkka-Liisa Hedström m.fl. (v) och Abdo Goriya m.fl. (s) är av följande lydelse.

Vi reserverar oss mot beslutet då vi yrkat att stadsdelsnämnden skulle uttala sitt stöd till motionen.

Förvaltningens svar är sakligt och korrekt men alltför allmänt hållet. Skrivningen borde vara tydligare i konstaterandet att motionärerna på det stora hela ger en riktig bild av kolonialismens följder och dess människosyn. Vi förutsätter att Utbildningsnämndens fortbildningsinsats "Brott mot mänskligheten i olika ismers namn" även tar upp västerländska kolonialmaktens övergrepp mot folken i tredje och fjärde världen.

Ärendet borde ha beretts i samråd även med rektorerna på högstadieskolorna i Tensta. På dessa skolor har en stor del av eleverna rötter i länder som blivit drabbade av förtryck från koloniala och andra imperialistiska stormakter.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2000:44

2000:44

Motion av Christer Öhgren m.fl. (mp) om förbättring av undervisningen i grundskolor och gymnasier om följderna av kolonialismen och dess människosyn

Synen på alla människors lika värde är inte som man skulle kunna tro något som funnits i alla tider. Denna samhällssyn är något som växt fram tillsammans med parlamentarismen och demokratins införande under sent 1800-tal och in på 1900-talet.

Tidigare präglades samhället av en människosyn grundad på dels religion (vi är utvalda), eller kulturimperialism (eftersom vi lever i den bästa av kulturer är vi bäst).

Kolonialismen ligger till grund för stora delar av den världsordning och resursfördelning som existerar idag. De gamla kolonialstaterna är alla delar av den industrialiserade världen med hög levnadsstandard och konsumtion av en överväldigande del av jordens resurser.

I västvärlden har funnits en lång tradition av herrefolkstänkande. Denna period inleddes redan under medeltiden med korstågen, med religionen som maktens medel.

Senare fortsatte Européerna att "upptäcka" världen i form av erövringar. Det började med Kanarieöarna, där ursprungsbefolkningen kom att gå under och utrotas, de som inte föll för vapen, dukade under i sjukdomar, spridda av erövrarna som förde med sig sjukdomar som urinnevånarna saknade immunförsvar för att klara av.

I Sydamerika delade dåtidens påve upp kontinenten mellan portugiser och spanjorer. Att det redan levde människor där ägnade man ingen större tanke åt. Indiankulturerna skövlades och underkuvades. Till att börja med användes

ursprungsbefolkningen som slavar åt conquistadorerna. Men eftersom de liksom befolkningen saknade motståndskraft dog de som flugor. Indianerna utrotades inte helt men över 90 % dukade under för förföljelse och sjukdomar orsakade av den vite mannen. Men det finns värre exempel i nuvarande Uruguay finns inte längre någon ursprungsbefolkning.

När ursprungsbefolkningen drastiskt minskade började man istället importera afrikaner som var motståndskraftigare. Samtidigt startade kolonialiseringarna av nästa kontinent, Afrika. Miljontals afrikaner fördes över Atlanten, många dog under den vidriga fångtransport som de tvingades utstå.

Också i Nordamerika skedde utrotning av vissa indianstammar, främst på östkusten, ett exempel är mohikanerna, stammen som först lär ha välkomnat Européerna till det nordamerikanska fastlandet.

Även i Australien och Oceanien har ursprungsbefolkningarna trängts tillbaka; Aboriginer och Maorier diskrimineras fortfarande.

Kolonialmakterna kom att bygga upp sina ekonomier, till stor del genom att ta koloniernas naturtillgångar. Detta är starten på den ekonomiska fördelning som faktiskt fortfarande präglar vår planet. Man skulle till och med kunna påstå att kolonialiseringen var en förutsättning för industrialismen. Även om de flesta kolonialmakter inte längre styr sina gamla kolonier har man fortfarande en ekonomisk kontroll över tredje världen. I-världen för fortfarande råvaror i mängder från U-världen.

Nazismen är en förlängning på den människosyn som präglade kolonialismen, herrefolkstänkandet.

Fortfarande pågår utrotning av ursprungsbefolkningar som finns kvar runt om på jorden. Ofta i det tysta utan stora tidningsrubriker. I takt med minskningen av regnskogen tvingas de sista ursprungsbefolkningarna ge upp sin kultur och bli förlorare i storstädernas fattiga kåkstäder.

På så sätt har kolonialismen i sin förlängning kommit att prägla utvecklingen av ekonomin på vår gemensamma jord. Vi anser att det är skamligt att förtiga de ohyggliga brott som begåtts och faktiskt fortfarande begås mot jordens ursprungsbefolkningar.

Om detta må vi berätta.

Med hänvisning till ovanstående vill vi föreslå kommunfullmäktige att

1. utöka undervisningen i grundskola och gymnasium om kolonialismens människosyn och kolonialstaternas illgärningar samt deras roll i förhållande till brott mot mänskligheten
2. se över undervisningen om kolonialismen och urbefolkningarnas situation så att en denna undervisning blir en naturlig och viktig del i skolundervisningen

3. se över läromedlen så att undervisningen om ovanstående ämne
utgör en väsentlig del av dessa.

Stockholm den 4 september 2000

Christer Öhgren

Sabina Bossi

Paul Lappalainen

Rebwar Hassan

Christopher Ödmann